

УДК 342.9

Сергій Москаленко,*канд. юрид. наук,**доцент кафедри менеджменту, економіки, права та туризму**Льотної академії Національного авіаційного університету*

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу нормативного регулювання наукових досліджень у галузі цивільної авіації України. Досліджуються нормативно-правові акти, що регулюють діяльність цивільної авіації в Україні.

Ключові слова: цивільна авіація, наукові дослідження, нормативно-правові акти, науково-технічний прогрес.

Постановка проблеми. Важливим сьогодні є нормативно-правове регулювання наукових досліджень у галузі цивільної авіації. Науково-технічний прогрес сприяє розвитку транспортної галузі, особливо авіаційної. Нормативне регулювання будь-яких досліджень необхідне, перш за все, для забезпечення безпеки людства. Крім того, потрібно завчасно передбачати можливі наслідки та ризики.

Актуальність теми дослідження. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку сфери наукової і науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади [1]. Законом визначено, що рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення добробуту громадян, їхнього духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємного складника національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб.

Мета та стан дослідження. Метою статті є аналіз нормативного регулювання наукових досліджень у галузі цивільної авіації в Україні.

Окремі проблеми розвитку науки вивчали такі вчені, як М. Бесчастний, А. Васіна, Т. Желюк, А. Конверський, О. Крушельницька, М. Мацелик, А. Мельник, Т. Попович, В. Пригоцький, І. Рассоха, Г. Цехмістрова.

Особливості правового регулювання діяльності авіаційного транспорту аналізують у своїх дослідженнях В. К. Колпаков, В. М. Малишко, Г. М. Грабовська.

Окремі питання законодавчого регулювання наукової сфери знайшли своє відображення в працях відомих учених-адміністративістів: С. С. Алексєєва, В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, Є. В. Додіна, В. К. Колпакова, Т. О. Коломієць, Р. Н. Нижник та інших видатних науковців. Потрібно зазначити, що відносини в науковій сфері регулюються Конституцією України, Законами України: «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [2], «Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки» [3], «Про інноваційну діяльність» [4], «Про наукові парки» [5], «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій» [6], «Про науково-технічну інформацію» [7] тощо, а також указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України; постановами, рішеннями й інструкціями відповідних міністерств інших центральних органів виконавчої влади; рішеннями місцевих державних адміністрацій; рішеннями органів місцевого самоврядування. Ефективність розвитку науки та техніки також неможлива без відповідного правового регулювання, що здійснюється на основі окремого підзаконного нормативно-правового акта.

Виклад основного матеріалу. Слід визначити завдання, які необхідно вирішити в процесі правового регулювання наукової

діяльності в авіаційній галузі. Варто зазначити, що Держава також регулює науково-технічну діяльність, застосовуючи систему державного нагляду за дотриманням стандартів, норм, правил, діяльності відповідних наукових та технічних органів. Характерною рисою такого правового регулювання є те, що воно здійснюється різноманітними державними органами та відомствами, що також визначається на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Основним завданням підзаконних нормативно-правових актів, як ми вже визначили, є безпосередня реалізація державної політики у науковій сфері. Так, натеper прийнято ряд цільових програм, що визначають пріоритетні напрями реалізації політики у сфері науки у житті. На рівні підзаконного нормативно-правового акта затверджується відповідний план роботи органів влади для реалізації державної наукової політики. Авіаційна діяльність завжди пов'язана з ризиком для особи, навколишнього середовища. Тому правовому регулюванню підлягають такі групи право-відносин: 1) наукова діяльність цивільної авіації; 2) розвиток технічної діяльності авіації; 3) освітня діяльність у галузі цивільної авіації; 3) забезпечення безпеки для інших осіб, навколишнього середовища в процесі освітньої, наукової, науково-технічної діяльності в галузі цивільної авіації.

Випробування в цивільній авіації відбуваються згідно з «Правилами сертифікації наземних засобів радіотехнічного забезпечення в цивільній авіації України», затвердженими Наказом Мінінфраструктури № 12 від 25.05.2011 [8].

Повітряні судна в Україні поділяють на державні, цивільні, експериментальні.

Науково-технічний прогрес сприяє розвитку транспортної галузі, особливо авіаційної. Натеper важливим є правове регулювання науково-технічних випробувань в авіації. Нормативне регулювання будь-яких досліджень необхідне, перш за все, для забезпечення безпеки людства. Крім того, потрібно завчасно передбачати можливі наслідки та ризики.

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку сфери наукової і науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади [1]. Законом визначено, що рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення

добробуту громадян, їхнього духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємного складника національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб.

Окремі проблеми розвитку науки вивчали науковці, а саме М. Бесчастний, А. Васіна, Т. Желюк, А. Конверський, О. Крушельницька, М. Мацелик, А. Мельник, Т. Попович, В. Пригоцький, І. Рассоха, Г. Цехмістрова.

Особливості правового регулювання діяльності авіаційного транспорту аналізують у своїх дослідженнях В.К. Колпаков, В.М. Малишко, Г.М. Грабовська.

Окремі питання законодавчого регулювання наукової сфери, знайшли своє відображення в працях відомих учених-адміністративістів: С.С. Алексєєва, В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, Є.В. Додіна, В.К. Колпакова, Т.О. Коломієць, Р.Н. Нижник та інших видатних науковців. Потрібно зазначити, що відносини в науковій сфері регулюються Конституцією України, Законами України: «Про наукову і науково-технічну діяльність» [382], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [383], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [384], «Про інноваційну діяльність» [385], «Про наукові парки» [386], «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій» [387], «Про науково-технічну інформацію» [388] тощо, а також указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України; постановами, рішеннями й інструкціями відповідних міністерств інших центральних органів виконавчої влади; рішеннями місцевих державних адміністрацій; рішеннями органів місцевого самоврядування. Зрозуміло, що ефективність розвитку науки та техніки також неможлива без відповідного правового регулювання, що здійснюється на основі окремого підзаконного нормативно-правового акта. Слід визначити задачі, які є необхідними в процесі правового регулювання наукової діяльності в авіаційній галузі. Варто зазначити, що Держава також регулює науково-технічну діяльність, застосовуючи систему державного нагляду за дотриманням стандартів, норм, правил, діяльності відповідних наукових та технічних органів. Характерною рисою такого правового регулювання є те, що воно здійснюється різноманітними державними органами та відомствами, що

також визначається на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Основним завданням підзаконних нормативно-правових актів, як ми вже визначили, є безпосередня реалізація державної політики у науковій сфері. Так, на сьогодні прийнято ряд цільових програм, що визначають пріоритетні напрями реалізації політики у сфері науки у життя. На рівні підзаконного нормативно-правового акту затверджується відповідний план роботи органів влади для реалізації державної наукової політики. Авіаційна діяльність завжди пов'язана з ризиком для особи, навколишнього середовища. Тому правовому регулюванню підлягають наступні групи правовідносин: 1) наукова діяльність цивільної авіації; 2) розвиток технічної діяльності авіації; 3) освітня діяльність у галузі цивільної авіації; 3) забезпечення безпеки для інших осіб, навколишнього середовища, в процесі освітньої, наукової, науково-технічної діяльності в галузі цивільної авіації.

Випробування в цивільній авіації авіації відбуваються згідно «Правил сертифікації наземних засобів радіотехнічного забезпечення в цивільній авіації України», затверджених Наказом Мінінфраструктури № 121 від 25.05.2011 р. [8].

Повітряні судна в Україні поділяють на державні, цивільні, експериментальні. Таким чином, Повітряним кодексом, авіаційними правилами, іншими нормативними актами регламентується випробувальна діяльність у цивільній авіації України.

Слід зазначити, що в Україні відсутній нормативно-правовий акт, який комплексно регулював би питання проведення досліджень у галузі цивільної авіації. Так, аналіз Повітряного кодексу України призвів до висновку, що питання проведення досліджень у галузі цивільної авіації України ним практично не регулюються. Це є причиною виникнення прогалин чинного законодавства. Необхідно виокремити основні напрями розвитку науки в авіаційній галузі. Потрібно зазначити, що захист прав та інтересів людини є завжди основоположним у будь-яких дослідженнях. Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Потрібно враховувати, що більшість дослідницьких робіт потребує отримання дозволу. Крім того, ознакою наукових досліджень в

авіації є державний контроль. Таким чином, до ознак наукових досліджень у галузі цивільної авіації можна віднести: 1) переважання інтересів особи; 2) дозвільність; 3) державний контроль.

Науково-технічний прогрес досить часто призводить до непередбачуваних ризиків.

Висновки.

Правовому регулюванню в галузі цивільної підлягають такі групи правовідносин, пов'язаних з науково-технічною діяльністю: 1) наукова діяльність цивільної авіації; 2) розвиток технічної діяльності авіації; 3) освітня діяльність у галузі цивільної авіації; 3) забезпечення безпеки для інших осіб, навколишнього середовища в процесі освітньої, наукової, науково-технічної діяльності в галузі цивільної авіації.

До ознак наукових досліджень в галузі цивільної авіації можна віднести: 1) переважання інтересів особи; 2) дозвільність; 3) державний контроль.

Список використаних джерел:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України № 848-19 від 26.11.2015. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 3. Ст. 25.
2. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України № 51/95-ВР (в редакції від 05.12.2012). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 9. Ст. 56.
3. Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки: Закон України № 2623-ІІІ (в редакції від 16.01.2016). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 48. Ст. 253.
4. Про Інноваційну діяльність: Закон України № 40-ІV від 05.12.2012. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 36. Ст. 266.
5. Про наукові парки: Закон України № 1563-VI (в редакції від 05.12.2012). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2009. № 51. Ст. 757.
6. Про державне регулювання у сфері трансферу технологій: Закон України № 143-V (в редакції від 09.12.2015). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 45. Ст. 434.
7. Про науково-технічну інформацію: Закон України № 3322-XII (в редакції від 19.04.2014). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 33. Ст. 345.
8. Правила сертифікації наземних засобів радіотехнічного забезпечення в цивільній авіації України: затверджені Наказом Мінінфраструктури № 121 від 25.05.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0701-11>.

Статья посвящена анализу нормативного регулирования научных исследований в области гражданской авиации Украины. Исследуются нормативно-правовые акты, регулирующие деятельность гражданской авиации в Украине.

Ключевые слова: гражданская авиация, научные исследования, нормативно-правовые акты, научно-технический прогресс.

The article is devoted to the analysis of normative regulation of scientific researches in the field of civil aviation of Ukraine. The legal acts regulating the activity of civil aviation in Ukraine are being investigated.

Key words: civil aviation, scientific research, normative-legal acts, scientific and technological progress.

